

Factsheet

Evaluatie
Coöperatieve Wijkraad Oosterparkwijk
Groningen

April 2020

Breuer
ONDERZOEK & INTRAVAL
ADVIES

 onderzoek
informatie
statistiek
 groningen

1. Inleiding

Breuer&Intraval en Onderzoek, Informatie en Statistiek Groningen hebben samen het experiment 'Coöperatieve WijkRaad Oosterparkwijk' (hierna CWR) geëvalueerd.¹ In dit experiment nemen zowel wijkbewoners als raadsleden plaats in de WijkRaad. De wijk wordt in dit experiment gezien als een coöperatie waarvan alle bewoners lid zijn. Bewoners worden voor deelname aan de CWR uitgenodigd op basis van loting. Daarnaast is er een wijkpanel van 400 - tevens ingelote - wijkbewoners waarvan de CWR gebruik kan maken. De CWR beslist over (delen van) de wijkagenda en de inzet van budgetten voor de wijk. Bij belangrijke beslissingen kan het wijkpanel worden geconsulteerd.

1.1 Twee doelen CWR

Aan de CWR zijn twee basisdoelen verbonden die in ons onderzoek zijn gemeten:

1. Er worden **goede besluiten** door de CWR genomen voor de Oosterparkwijk (**resultaat**).
2. Er wordt **een ontwikkeling in gang gezet en onderhouden** waardoor er **steeds betere besluiten** voor de wijk kunnen worden genomen (**proces**).

Het eerste doel is een 'stip op de horizon'; het **resultaat** waar de CWR naar streeft. In hoeverre wordt dat 'meetbaar' bereikt? Het tweede doel heeft betrekking op de weg naar het resultaat; de inrichting van het **proces** van de CWR. Lukt het tijdens de looptijd van het experiment om de voorwaarden en omstandigheden te optimaliseren die nodig zijn om goede besluiten voor de wijk te kunnen nemen?

1.2 Drie dimensies

De twee doelen kunnen allen tot stand komen als wordt voldaan aan de volgende drie dimensies:

- **Statistische dimensie:** de kans dat de CWR een andere beslissing neemt dan de wijk is klein, omdat de CWR is samengesteld door loting én omdat voor belangrijke beslissingen een eveneens geloot panel van 400 wijkbewoners wordt bevroegd.
- **Deliberatieve dimensie:** de besluiten van de CWR zijn weloverwogen, omdat er voldoende van gedachten is gewisseld en er voldoende kennis is verzameld voordat een besluit wordt genomen.
- **Ervaringsdimensie:** de beslissingen van de CWR worden als legitiem ervaren. Dat wil zeggen dat anderen begrip kunnen opbrengen voor de besluiten ook als ze het er niet mee eens zijn.

1.3 Resultaatmeting

Met de resultaatmeting is gemeten of de doelen zijn behaald. Dit onderdeel kent drie meetmomenten:

- een **0-meting** voorafgaand aan de start van het experiment;
- een **1-meting** één jaar na de start van het experiment;
- een **2-meting** twee jaar na de start van het experiment.

Op elk van deze meetmomenten is een enquête uitgezet onder leden van de CWR, de leden van het wijkpanel en de overige wijkbewoners. De resultaten van de metingen resulteren in scores op de drie dimensies. De scores op de drie meetmoment zijn met elkaar vergeleken om te onderzoeken of de ontwikkelingen in lijn zijn met de twee doelen van de CWR.

1.4 Procesevaluatie

Met de procesevaluatie is geprobeerd te achterhalen waarom de doelen wel of niet zijn behaald. Voor de procesevaluatie zijn bij alle CWR-leden face-to-face interviews afgenomen. Er waren drie soorten interviews c.q. gesprekken:

¹ Voor meer informatie over de CWR, zie: <http://cooperatievijkraad050.nl>

- **Startgesprekken** (voorafgaand aan de deelname van een CWR-lid): in dit gesprek is vooral ingegaan op de redenen die aspirantleden van de CWR noemen om aan het experiment mee te doen en de verwachtingen die zij daarvan hebben;
- **Vervolggesprekken** (zo'n zes tot twaalf maanden na het vorige gesprek): in dit gesprek is met name aandacht besteed aan de ervaringen van het CWR-lid en of die overeenkomen met de verwachtingen;
- **Eindgesprekken** (bij beëindiging van deelname van een CWR-lid): in dit gesprek zijn de ervaringen van het CWR-lid besproken en (vooral) wat de redenen zijn voor het beëindigen van deelname.

Tevens is voor de procesevaluatie gebruik gemaakt van de verslagen en notulen van bijeenkomsten van de CWR. De onderzoekers zijn ook bij meerdere (zowel besloten als openbare) vergaderingen, kwartaaldagen en bijeenkomsten aanwezig geweest. Daarnaast heeft een groepsgesprek plaatsgevonden met enkele direct betrokkenen.

2. Resultaatmeting

De resultaatmeting laat zien in hoeverre de vooraf gestelde doelen zijn gerealiseerd. De scores op de drie dimensies zijn voor de volgende twee groepen vergeleken: 1. leden van de CWR en het wijkpanel; en 2. de overige wijkbewoners. De belangrijkste resultaten zijn als volgt:

2.1 Statistische dimensie: Worden er genoeg (en genoeg verschillende) groepen mensen betrokken bij het nemen van besluiten in de wijk?

Conclusie: De ontwikkeling lijkt de goede kant op te gaan. Tussen de 0- en de 2-meting lijken steeds meer mensen te vinden - zowel bij de deelnemers aan de CWR en het Wijkpanel als bij de overige wijkbewoners - dat er genoeg (verschillende) wijkbewoners betrokken zijn bij het nemen van besluiten in de wijk. De uitkomst is niet significant, waardoor we deze niet met zekerheid kunnen bevestigen.

2.2 Deliberatieve dimensie: Heeft er voldoende (goed) overleg plaatsgevonden voordat er besluiten zijn genomen?

Conclusie: We stellen een positieve ontwikkeling vast. Uit de resultaatmeting blijkt - zowel bij de deelnemers aan de CWR en het Wijkpanel als bij de wijkbewoners - dat significant meer mensen bij de 2-meting dan bij de 0-meting van mening zijn dat er voldoende (goed) overleg heeft plaatsgevonden voordat er besluiten zijn genomen.

2.3 Ervaringsdimensie: Hebben betrokkenen begrip voor de uiteindelijk genomen beslissingen en de manier waarop de besluitvorming tot stand komt?

Conclusie: De ontwikkeling lijkt de goede kant op te gaan. De resultaatmeting laat - zowel voor de deelnemers aan de CWR en het Wijkpanel als voor de overige wijkbewoners - zien, dat er bij de 2-meting sprake is van enig toegenomen begrip voor de genomen beslissingen van de CWR ten opzichte van de 0-meting. Deze uitkomst is echter niet significant, waardoor we deze niet met zekerheid kunnen bevestigen.

3. Procesevaluatie

Met de procesevaluatie is onderzocht waarom c.q. waardoor de gevonden ontwikkelingen tot stand zijn gekomen. We onderscheiden op basis van het onderzoek enkele werkzame elementen van de CWR, waarbij wel enkele kanttekeningen dienen te worden geplaatst. Ook laat het onderzoek zien dat er enkele barrières zijn, die neergehaald moeten worden om de in gang gezette ontwikkelingen door te kunnen zetten.

3.1 Werkzame elementen

1. Lotingsysteem

Het lotingsysteem heeft een divers samengestelde CWR opgeleverd. De ingelote wijkbewoners die deelnemen aan de CWR zouden zich niet zo snel hebben aangemeld voor dit initiatief. Er zijn daardoor verschillende en andersoortige meningen ter tafel gekomen, waardoor (verhitte) discussies zijn ontstaan die ook tot resultaten hebben geleid. Dit is in lijn met het doel dat een besluit tot stand zou moeten komen door overleg tussen veel verschillende en diverse mensen.

Kanttekeningen

- Een diverse groep mensen overlegt vaak lastiger en is het niet altijd met elkaar eens. Dat kan tot interne conflicten leiden, hetgeen het besluitvormingsproces niet altijd ten goede komt.
- Er is sprake van 'zelfselectie', waardoor verschillende wijkbewoners in de praktijk minder snel zitting nemen in de CWR dan andere. Niet alle ingelote wijkbewoners zeggen 'ja' tegen deelname. Het is dan ook de vraag of alle meningen wel echt ter tafel zijn gekomen.

2. Wijkpanel

Het raadplegen van wijkbewoners is essentieel voor het realiseren van de doelen van de CWR. Wat dat betreft is het wijkpanel een veelbelovend toetsingsinstrument dat de meningen uit de wijk kan ophalen en beslissingen van de CWR kan legitimeren. Het wijkpanel bestaat uit 400 wijkbewoners die net als de leden van de CWR (aselect) zijn ingeloot. De CWR kan het wijkpanel (digitaal) consulteren over zaken die de wijk aangaan. De CWR heeft hier dan ook met enige regelmaat gebruik van gemaakt.

Kanttekening

- Ook met betrekking tot het wijkpanel is sprake van 'zelfselectie'. Alleen het wijkpanel als toetsingsinstrument gebruiken is daarom onverstandig. Om echt alle meningen ter tafel te laten komen, zullen die meningen ook 'fysiek opgehaald' moeten worden uit de wijk.

3. Werkgroepen

Naast reguliere openbare vergaderingen is er gewerkt in (kleinere) werkgroepen. Deze werkgroepen bestaan uit enkele leden van de CWR en werken buiten de vergaderingen om aan specifieke thema's. De werkgroepen bereiden samen met de wijk een besluit voor en komen tijdens de grote vergadering met een voorstel en bijbehorende argumentatie. Op basis hiervan kan een besluit worden genomen door de voltallige CWR. Het werken met werkgroepen is een goede manier om snel tot concrete acties te komen en lijkt een veelbelovend element voor andere nog op te zetten nieuwe democratische organen.

Kanttekening

- De werkzaamheid van werkgroepen staat of valt met het op goede wijze delen van informatie tijdens de openbare vergaderingen. In de praktijk liet de informatiedeling en argumentatie vanuit de werkgroepen regelmatig te wensen over, waardoor besluiten moeizamer of niet konden worden genomen.

4. Verbinding met de wijk: 'Oosterpark, altijd een goed idee'

Gedurende het experiment heeft de CWR moeite gehad met het leggen van de verbinding met de wijk. 'Oosterpark, altijd een goed idee' is een stap in de goede richting gebleken om de verbinding met de wijk tot stand te brengen. Wijkbewoners konden via een website ideeën doorgeven, waar vervolgens op kon worden gestemd. De ideeën met meeste stemmen zouden worden gerealiseerd. In totaal hebben meer dan 1.000 wijkbewoners via de website gestemd op ideeën voor de Oosterparkwijk, hetgeen heeft geresulteerd in 11 ideeën die inmiddels zijn en worden uitgevoerd. Zo hebben wijkbewoners uit de hele wijk kunnen meebeslissen over de besteding van geld aan projecten.

Kanttekening

Afgezien van dit initiatief, heeft de CWR nog te weinig verbinding weten te leggen met andere mensen in de wijk die specifieke kennis en/of belangstelling hebben voor bepaalde onderwerpen. Op basis van het succes van 'Altijd een goed idee, Oosterparkwijk' lijkt het goed om de activiteiten van de CWR (nog) meer af te stemmen op het zo veel mogelijk betrekken van wijkbewoners. Ook zou - meer dan nu gedaan is - de samenwerking kunnen worden gezocht met andere instanties, organisaties en partijen in de wijk.

3.2 Barrières

1. Opstartjaar

De 'aanloopfase' heeft veel langer geduurd dan waar aanvankelijk van is uitgegaan. Er is in het opstartjaar veel tijd besteed aan 'interne afstemming', hetgeen vaak een kenmerk is van nieuwe projecten, initiatieven en experimenten. Deze interne gerichtheid leidt niet voor iedereen tot een voldoende mate van 'werkplezier'. Het vergroten van het werkplezier kan een belangrijk fundament zijn op basis waarvan de CWR verder kan worden uitgebouwd.

2. Formele overlegstructuur

De omstandigheden voor een goed overleg (gelijkheid, oprechtheid, vrijheid en rationaliteit) zijn niet altijd aanwezig geweest in de CWR. De bottleneck lijkt te zitten in de ontstane 'formele' overlegstructuur van de CWR, die sterk overeenkomt met (reeds lang) bestaande structuren, in combinatie met de onervarenheid van de ingelote wijkbewoners met dergelijke vergaderstructuren.

Het is de vraag of de formele overlegstructuur een logische keuze is of dat er andere alternatieven mogelijk zijn, waarin de voorwaarden voor een goed overleg meer aanwezig kunnen zijn. Het aanstellen van een vaste, ervaren gespreksleider van buitenaf kan mogelijk een positieve invloed hebben op het creëren van de juiste omstandigheden.

3. Onduidelijkheid over rollen

Het blijkt dat de CWR-leden bij aanvang van het experiment vaak niet duidelijk voor ogen hadden wat hen te wachten stond en wat er van hen werd verwacht. Sommigen is dat ook tijdens het experiment niet goed duidelijk geworden. De houding van de begeleiding door gemeente en externe partij(en) heeft mogelijk een rol gespeeld bij het ontstaan van de onduidelijkheid bij CWR-leden. Uit angst om te sturend te zijn hebben zij - heel voorstelbaar - een afwachtende houding aangenomen.

Het lijkt raadzaam om, voordat ingelote wijkbewoners de keuze maken om al dan niet zitting te nemen in de CWR, expliciet duidelijk te maken wat er van de CWR-leden wordt verwacht. De begeleiding dient erop gericht te zijn om de leden steeds weer op het primaire doel van de CWR te attenderen en hulp en alternatieven aan te bieden als dat nodig mocht zijn.

4. Conclusie

De CWR heeft enkele zaken gerealiseerd (bijvoorbeeld de hondenhalthes en 'Altijd een goed idee, Oosterparkwijk') die zonder de CWR niet tot stand zouden zijn gekomen. Dit positieve resultaat biedt perspectief voor de toekomst; zeker als de werkzame elementen verder worden doorontwikkeld. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is hoe de CWR de frequentie en reikwijdte van de positieve resultaten kan vergroten. Op basis van de onderzoeksresultaten mag worden verwacht dat er vooral winst te behalen valt als de zichtbaarheid van de CWR in de wijk wordt vergroot. Als de in het onderzoek gesignaleerde barrières worden geslecht, dan neemt de kans op slagen aanzienlijk toe.

Het eerste doel - het nemen van goede besluiten door de CWR voor de Oosterparkwijk (resultaat) – lijkt deels te zijn gerealiseerd. Bij de eindmeting vinden significant meer mensen dat er voldoende (goed) overleg heeft plaatsgevonden voordat er besluiten zijn genomen. Dit is des te verheugender, omdat dit het dichtst bij de kern van de CWR ligt. De beide andere onderdelen – genoeg (verschillende) wijkbewoners betrokken bij het nemen van besluiten en begrip voor de beslissingen van de CWR – laten echter geen significante verschillen zien, alhoewel de ontwikkelingen wel de goede kant lijken op te gaan.

Aan het tweede doel van het experiment - het in gang zetten en onderhouden van een ontwikkeling waardoor er steeds betere besluiten voor de wijk kunnen worden genomen (proces) - is zeker voldaan. De afgelopen (ruim) twee jaar is continu gewerkt, geschaafd en gesleuteld aan de CWR om deze goed te laten functioneren. Met veel inzet is door wijkbewoners, gemeenteraadsleden en ondersteuners geprobeerd een alternatieve democratische overlegstructuur van de grond af aan op te bouwen. Dat dit niet altijd vanzelf ging lijkt niet meer dan logisch, met name het meer en intensiever betrekken van de wijkbewoners (niet CWR-leden) bij de overleg en besluitstructuur blijkt lastig.

Colofon

©Breuer&Intraval

©Onderzoek, Informatie en Statistiek Groningen

April 2020

Tekst: R. Mennes, B. Bieleman (Breuer&Intraval) en K. Kloosterman (OIS Groningen)

Opdrachtgever: Gemeente Groningen